

Afgørelse

efter 41, jf. 41 b i miljøbeskyttelsesloven¹.

Miljøklagenævnet stadfæster daværende Tølløse Kommunes (nu Holbæk Kommune) afgørelse af 16. august 2005 om revurdering af miljøgodkendelse af eksisterende svineproduktion på ejendommen Edelgundegård, Edelgundegårdsvej 6, 4330 Hvalsø, idet vilkårene heri dog ændres til følgende:

Vilkår 1.1. ændres til:

Vilkår 1.1. Der må højst produceres 8.600 slagtesvin (ca. 30 - 102 kg) pr. år, svarende til 245,7 dyreenheder. Der må højst være 2.168 svin eller 143.088 kg gris ad gangen i staldene.

Der indsættes som nyt vilkår 1.3:

Vilkår 1.3. Virksomheden skal med henblik på næste regelmæssige revurdering, der fastsættes til 2012, udarbejde en redegørelse, der som minimum skal indeholde en systematisk gennemgang af virksomhedens muligheder for at anvende bedste anvendelige teknik indenfor staldindretning, foder, management, forbrug af vand og energi, gylleopbevaring/-behandling samt gylleudbringning. Redegørelsen skal være Holbæk Kommune i hænde inden 1. november 2011.

Virksomheden skal desuden senest 1. november 2010 fremsende en handlingsplan til Holbæk Kommune, der belyser de tekniske og økonomiske muligheder for at reducere lugtgenerne fra produktionen med 25-30 %. Holbæk Kommune fastsætter på baggrund heraf vilkår om lugtreducerende foranstaltninger.

Der indsættes som nyt vilkår 2.3:

Vilkår 2.3. Der må ikke hældes dej i gyllebeholderen.

¹ Lovbekendtgørelse nr. 753 af 25. august 2001 om miljøbeskyttelse med senere ændringer frem til 1. januar 2007.

Vilkår 3.2. ændres til:

Vilkår 3.2. Omrøring af gyllen må først startes umiddelbart før overførsel til trykslange og -ledning påbegyndes.

Omrøring samt pumpning af gylle til og fra gyllebeholderen må ikke foretages på lørdage samt søn- og helligdage.

Vilkår 4.2 ændres til:

Vilkår 4.2. Transport til og fra ejendommen skal som hovedregel foregå på hverdage mellem kl. 7 og kl. 18.

Afhentning af slagtesvin kan foregå 1 gang om ugen uden for dette tidsrum.

I de transportintensive perioder i forbindelse med udbringning af gylle og i højsæsonen kan kortvarigt accepteres en større støjbelastning end de ovenfor fastsatte støjvilkår.

Der stilles som nyt vilkår 4.3:

Vilkår 4.3. Tilsynsmyndigheden kan bestemme, at virksomheden skal dokumentere, at grænseværdierne for støj er overholdt, dog højst 1 gang årligt. Dokumentation skal sendes til tilsynsmyndigheden sammen med oplysninger om driftsforholdene under målingen/beregningen. Målingerne/beregningerne skal udføres og rapporteres som "Miljømåling – ekstern støj" af en enhed, som er optaget på Miljøstyrelsens liste over godkendte laboratorier. Virksomhedens støj skal dokumenteres ved måling og beregning efter gældende vejledninger fra Miljøstyrelsen, p.t. nr. 6/1984 om Måling af ekstern støj og nr. 5/1993 om Beregning af ekstern støj fra virksomheder.

Der stilles som nyt vilkår 5.2:

Vilkår 5.2. Der skal til stadighed opretholdes en god staldhygiejne, herunder sikres, at stierne/båse og foderarealernes bund holdes tørre, at dyrene er rene, at støv- og smudsbelægning i stalden fjernes, og at fodringsanlægget holdes rent.

Vilkår 7.1 ændres til:

Vilkår 7.1. Vask af maskiner og markredskaber skal foregå på vaskepladsen.

Vilkår 8 og 9.5 ophæves.

Miljøklagenævnet fastsætter samtidig, at næste regelmæssige revurdering skal finde sted i 2012.

Miljøklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. miljøbeskyttelseslovens § 101, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af konstitueret ankechef, cand. jur. Susanne Mieth Andersen uden medvirken af beskikkede medlemmer, jf. miljøbeskyttelseslovens § 106, stk. 1.

Sagens behandling i Miljøklagenævnet

Den 16. august 2005 meddelte daværende Tølløse Kommune, nu Holbæk Kommune, ny miljøgodkendelse (revision af eksisterende) til svineproduktion på ejendommen Edelgundegård, Edelgundegårdsvej 6, 4330 Hvalsø.

Kommunen meddelte den reviderede miljøgodkendelse i henhold til den dagældende miljøbeskyttelseslovs § 41 og den dagældende godkendelsesbekendtgørelse².

Ved brev af 9. september 2005 har Hanne Uldal, Tingerupvej 23, 4330 Hvalsø, Margit Laurson, Tingerupvej 19, 4330 Hvalsø og Margrethe Straarup, Tingerupvej 21, 4330 Hvalsø, klaget over den reviderede miljøgodkendelse til Skov- og Naturstyrelsen. Klagen er vedlagt underskrifter fra 36 beboere fra nærområdet med postadresse 4330 Hvalsø.

Det er anført i klagen, at lugtgenerne fra staldene på Edelgundegård i den nordlige halvdel af landsbyen Tingerup er særdeles voldsomme i østlig og nordlig vindretning samt i stille vejr. Klagerne mener derfor ikke, at de meddelte påbud er tilstrækkelige til at beskytte naboerne mod lugtgener. Lugten fra ejendommens stalde beskrives af klagerne som mere kvalmende, fæl, ildelugtende og sur-rådden end lugten fra andre store svinebesætninger.

Endvidere anføres, at der (som et engangstilfælde) i sommeren 2002 kom rå overskudsdej i gyllebeholderen, hvilket udviklede en kvalmende lugt ved gæring. Denne lugt varede ved, selv efter at gyllebeholderen var blevet tømt, idet regnvand i beholderen stod og gærede. Det er klagernes synspunkt, at da gærcellerne i den rå dej kunne give anledning til så kraftige lugtgener fra gyllebeholderen, må dette også kunne ske via staldene og gyllekanalerne - også selv om der kun er et minimalt spild af foder i stierne. Den nuværende lugt fra staldene minder således om den gærede lugt fra gyllebeholderen på daværende tidspunkt, om end mindre kraftig. I den forbindelse henviser klagerne til, at det af kommunens miljøtekniske redegørelse fremgår, at det muligvis kan give anledning til lugtgener, hvis der forekommer spild af gærdej til gyllen.

Herudover har klagerne påpeget, at de fleste huse i Tingerup ligger inden for den af kommunen beregnede geneafstand på 258 m (GK II).

På baggrund af det anførte anmoder klagerne om, at der fastsættes konkrete påbud om, at lugten fra staldenes ventilation nedbringes, enten ved at rå dej fjernes fra foderet eller ved en omlægning af ventilationen/højere luftafkast/fjernelse af lugtstoffer fra ventilationsluften. Herudover bør der foretages regelmæssige lugtmålinger, således at det kan dokumenteres, at lugtgenerne reduceres.

Klagerne er vurderet som klageberettigede, jf. miljøbeskyttelseslovens § 98, og klagen er indkommet rettidig.

Miljøklagenævnet har i medfør af overgangsbestemmelserne i lov nr. 569 af 24. juni 2005 om ændring af lov om miljøbeskyttelse pr. 1. januar 2007 overtaget kompetencen til at behandle sagen fra Skov- og Naturstyrelsen, der derfor har oversendt sagen til nævnet.

² Bekendtgørelse nr. 943 af 16. september 2004 om godkendelse af listevirksomhed med senere ændringer.

Miljøklagenævnet har den 23. september 2009 sendt et afgørelsesudkast til hver af klagerne og bedt om deres eventuelle bemærkninger hertil. Tingerup Bylaug v/ John Berg Larsen har den 13. oktober 2009 kommenteret nævnets udkast. Bylauget har til udkastets vilkår 1.3 anført, at der bør meddeles ejendommens ejer et påbud om at reducere lugtgenerne med 25-30%, og at der bør gives en frist for gennemførelsen heraf på f.eks. et år. Efterfølgende bør Holbæk Kommune føre løbende kontrol med påbuddets overholdelse. Endvidere er det til vilkår 4.3 anført, at støjmålingen bør udføres i den periode, hvor tørringsanlægget i maskinhallen er i drift.

Herudover har Miljøklagenævnet den 23. september 2009 sendt et afgørelsesudkast til Peter Kjær Knudsen. Miljøkonsulent Piil Krogsgaard, Landboforeningen Gefion, har på vegne af Peter Kjær Knudsen fremsendt bemærkninger til udkastet den 13. oktober 2009. Det fremgår bl.a. heraf vedrørende udkastets vilkår 4.2, at der i høst- og såtid vil være behov for at køre med maskiner uden for de fastsatte tidsgrænser i mere end kortvarige perioder. For så vidt angår vilkår 4.3 ønskes en ændret formulering om, at kommunen skal vurdere, om støjmålingen er nødvendig. Endvidere anføres det, at det i lyset af det nye vilkår 1.3 ikke er rimeligt, at vilkår 5.1 om, at ejendommen ikke må give anledning til lugtgener samt egenkontrol, fastholdes.

For så vidt angår udkastets fastsættelse af næste regelmæssige revurdering har Peter Kjær Knudsen fremført, at kommunen i den reviderede godkendelse har anført, at næste revurdering vil blive foretaget i 2015, og at han derfor har haft en forventning om, at den nuværende drift kunne fortsætte indtil dette tidspunkt. Herudover er det hans opfattelse, at tidsfristen på 1 år for udarbejdelse af en BAT-redegørelse, jf. vilkår 1.3, er for kort, idet redegørelsen indebærer et omfattende teknisk arbejde samt en strategiplan for ejendommens fremtid.

Den 13. oktober 2009 har chefkonsulent Søren S. Thomsen, Patriotisk Selskab, på vegne af Peter Kjær Knudsen fremsendt supplerende bemærkninger til udkastet. Det fremgår bl.a. heraf, at vilkår 1.1 foreslås suppleret med "...være 2.168 slagtesvin eller 143.088 kg gris ad gangen på stald.", idet den gennemsnitlige vægt på grisene herved ikke vil være afgørende, samtidig med at det sikres, at det maksimale lugtniveau fra stalden ikke overskrides. Endvidere opfordres Miljøklagenævnet til at udvide fristen i vilkår 1.3 til mindst 2012 og gerne længere. For så vidt angår det i udkastet anførte om ammoniakfordampning fra produktionen anføres det, at oplysningerne herom er faktisk forkerte.

Endelig har Miljøklagenævnet den 13. oktober 2009 modtaget Holbæk Kommunes bemærkninger til afgørelsesudkastet. Kommunen har bl.a. vedrørende vilkår 1.3 angivet, at den del af vilkåret, der omhandler lugtreduktion, er uklar. Hvis vilkåret fastholdes, bør det præciseres yderligere med henblik på kommunens håndhævelse af vilkåret. Kommunen anmoder i den forbindelse om, at Miljøklagenævnet fastsætter retningslinjer for, hvad redegørelsen skal bruges til, og hvilken betydning det vil have, hvis kommunen vurderer, at det vil være forholdsvis dyrt at ombygge. Kommunen har endvidere anført, at der bør være klagemulighed for afgørelsen, hvis redegørelsen skal anvendes til at påbyde tiltag i forhold til lugtreduktion.

For så vidt angår vilkår 5.2 har kommunen efterlyst en definition af udtrykket "holdes rent".

I relation til vilkår 7.1 har kommunen foreslået følgende tilføjelse til vilkåret: "Vask af marksprøjte og traktor, der har været anvendt til udbringning af plantebeskyttelsesmidler, eller rygsprøjte, der har været anvendt udendørs, skal ske på en vaskeplads med opsamling til gyllebeholder eller anden beholder, eller på det areal, hvor plantebeskyttelsesmidlet er blevet

udbragt", jf. § 8 i bekendtgørelse nr. 268 af 31. marts 2009 om påfyldning af vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.

Redegørelse for sagen

Der henvises indledningsvis til redegørelsen for de faktiske omstændigheder i daværende Tølløse Kommunes afgørelse, idet der herudover kan fremhæves følgende:

Ejendommens produktions- og zoneforhold

I den oprindelige miljøgodkendelse fra 23. maj 1989 fik ejendommen tilladelse til en maksimal årsproduktion på 8.600 slagtesvin, dengang svarende til 284 DE, nu 245,7 DE³ fordelt på 2.168 stipladser.

Ejendommen er beliggende i landzone.

Det fremgår af den miljøtekniske redegørelse, at ejendommens stalde er indrettet med fuld-spaltegulv og gyllekældre under gulvet. Ventilationen er mekanisk undertryksventilation med afkast i tagflade eller tagryg.

Det er oplyst af ansøger, at der i 1992 blev investeret i gyllevogn med slæbeslanger med henblik på at nedbringe lugtgener og ammoniakfordampning.

Al gylle fra ejendommen transporteres via en nedgravet trykledning på 3.500 meter, hvorved gyllen pumpes direkte ud til en gylleudlægger med slæbeslanger med henblik på at eliminere de trafikale gener ved transport af gylle på vejene omkring Tingerup. Trykledningen blev etableret i 2002, men det fremgår af sagen, at den er etableret, uden at der var indhentet tilladelse hertil. Holbæk Kommune har efterfølgende fremsendt kopi af afgørelse af 8. juni 2005, hvori der meddeles tilladelse til trykledningen til gylle i medfør af § 29, jf. § 19, i den dagældende husdyrgødningsbekendtgørelse⁴.

Gyllebeholderne er overdækkede med naturligt flydelag.

Som fodermidler anvendes hjemmeblandet vådfoder, der bl.a. indeholder korn, sojaskrå, vitamin- og mineralblandinger, dej, brødrester, valle og gærfløde. Kommunen har i den miljøtekniske redegørelse vurderet, at opbevaringen og håndteringen af foder ikke giver anledning til gener, såfremt den våde letfordærlige dej ikke går i gæring. Hvis der forekommer spild af gærdej til gyllen, kan dette ifølge redegørelsen muligvis give anledning til lugtgener.

Revurderingen har ført til en række vilkårsændringer i forhold til den eksisterende miljøgodkendelse. Vilkårene i Tølløse Kommunes afgørelse af 16. august 2005 erstatter vilkårene i miljøgodkendelsen fra 1989, som hermed bortfalder.

Det fremgår af afgørelsen, at ejendommen har givet anledning til en række klager over støj fra korntørringsanlæg og lugt fra gyllebeholder og stalde, senest i forbindelse med at der i 2002 blev hældt overskydende dejrester i den ene gyllebeholder. Kommunen forventer ikke, at problemet opstår igen, da man fremover ikke hælder dejrester i gyllebeholderen.

³ Beregnet efter bilag 1i bekendtgørelse nr.604 af 15.juli 2002 med senere ændringer

⁴ Bekendtgørelse nr. 604 af 15. juli 2002 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v.

Afstande

Ifølge kommunens miljøtekniske redegørelse er afstanden fra stalden til den nærmeste nabo og til den nærmeste samlede bebyggelse ca. 100 m.

Ifølge Miljøklagenævnets målinger af korteste afstand fra gavl af staldbygning til gavl stuehus er der henholdsvis ca. 108 m (Tingerupvej 22), 110 m (Tingerupvej 20) og 107 m (Edelgundegårdsvej 2) til de nærmeste naboer i landsby. Der er ca. 80 m til landsbyen Tingerup.

BAT

Der er stillet følgende vilkår vedrørende BAT og renere teknologi:

”.....

8. Renere teknologi

Virksomheden skal kontinuerligt undersøge og vurdere produktionen i forhold til de til enhver tid forekommende oplysninger om renere teknologi på området. Ligeledes skal den daglige drift foregå, så der frembringes mindst muligt affald, samt på en måde hvorved den bedst mulige miljøbeskyttelse i øvrigt opnås.

....

9.5. Renere teknologi

Ejendommen skal én gang årligt skriftligt redegøre for hvilke konkrete undersøgelser og vurderinger af produktionen der er foretaget i det forløbende år i forhold til de til enhver tid forekommende oplysninger om renere teknologi på området.

Ligeledes indeholdende redegørelsen for, hvordan den daglige drift er blevet tilrettelagt således at der frembringes mindst mulig affald og der samtidig opnås den bedst mulige miljøbeskyttelse.”

Lugt

Vurderingen af, om der forekommer lugtgener ved en produktion, er baseret på beregninger på baggrund af antal dyr på stald efter den såkaldte FMK-vejledning,⁵ se mere herom nedenfor i afsnittet ”Retsgrundlaget”.

Det fremgår af sagens oplysninger, at daværende Tølløse Kommune har beregnet følgende geneafstande:

<u>Genekriterie</u>	<u>Nudrift</u>
GK I (boligområde i byzone samt sommerhusområde)	460
GK II (byzoneområde i øvrigt samt landsby mv.)	258
GK III (boliger i landzone uden for ”samlet bebyggelse”)	145

Miljøklagenævnet har verificeret disse beregninger og er kommet til samme resultat som kommunen.

I Miljøklagenævnets beregninger indgår som forudsætning, at gennemsnitsvægten for svin er 65 kg, og at antal stipladser er 2168.

En stor del af boligerne i Tingerup er beliggende inden for geneafstanden for landsby eller landzoneområde med ”samlet bebyggelse” (GK II). Boligerne er beliggende sydvest for produktionsbygningerne.

⁵ ”Vejledende retningslinjer for vurdering af lugt og begrænsning af gener fra stalde”, 2. udgave udgivet af FMK (Foreningen af miljømedarbejdere i kommunerne) i 2002.

Flere naboer ligger i en afstand af ca. 110 m fra stalden. Den nærmeste nabo ligger ca. 107 m i sydvestlig retning.

Konsekvensområdet - uden for hvilket produktionen under normalt forekommende drifts- og vejrforhold slet ikke vil påvirke lugtforholdene - er af Miljøklagenævnet beregnet til 630 m.

Afstanden fra *lugtemissionens centrum* til de tre nærmeste naboer, hvis boliger udgør en del af landsbyen Tingerup, er af Miljøklagenævnet beregnet til henholdsvis ca. 150 m (Tingerupvej 22 og 20) og 135 m (Edelgundegårdsvej 2).

De tre klageres ejendomme er beliggende i Tingerup inden for geneafstanden.

Det fremgår af kommunens oversigt over sagens akter, at virksomheden gentagne gange har givet anledning til klager over lugtgener siden godkendelsen først blev meddelt i 1989. I forbindelse med revurderingssagen er der i perioden 2003-2005 fremkommet mere end 40 klager til kommunen fra beboerne i Tingerup.

Der er stillet en række vilkår i den reviderede godkendelse til begrænsning af lugtgener for de omkringboende:

”Vilkår 2.1. Foderopbevaring.

Foder skal opbevares og anvendes så det ikke giver anledning til lugt- og støvgener.

Vilkår 2.2. Fodermidler.

Der må ikke anvendes fodermidler, som i sig selv eller ved sammenblanding med andre fodermidler eller ved spild i staldene, gyllekummer eller gyllebeholdere, giver anledning til lugtgener.

Vilkår 3.2. Omrøring.

Omrøring af gyllen må først startes umiddelbart før overførsel til trykslange- og ledning påbegyndes.

Vilkår 5.1. Lugt og støv.

Ejendommen må ikke give anledning til lugt- og støvgener, der efter Tølløse Kommunes vurdering er til væsentlig gene for omgivelserne.

I tilfælde af at Tølløse Kommune vurderer, at ejendommens produktion er til lugtgener for omgivelserne, vil der blive stillet krav til produktionen, der fjerner lugtgenen.

Ventilationsanlæggene skal løbende efterses, renholdes og repareres hvis nødvendigt.

Ventilationsanlæggene skal mindst 1 gang om året efterses af en fagmand.”

Tølløse Kommune vurderer i afsnittet om lugt på side 14 i den miljøtekniske beskrivelse, at det er forventeligt, at produktionen vil genere, uanset at produktionen drives optimalt.

Naturpåvirkninger

Det fremgår af den miljøtekniske redegørelse, at Edelgundegård og udspretningsarealerne er beliggende i et område med særlige drikkevandsinteresser.

Dele af udbringningsarealet ligger i oplandet til Isefjord og Roskilde Fjord. Roskilde Fjord er udpeget som Natura 2000-område nr. 136 ("Roskilde Fjord og Jægerspris Nordskov"). Andre dele af udbringningsarealet afvander til Tissø, som er udpeget som Natura 2000-område nr. 157 ("Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken"). Tissø vurderes at være truet af atmosfærisk kvælstofdeponering.

Nærmeste Natura 2000- område er beliggende ca. 1700 m fra staldbygningerne og omfatter Hejede Overdrev, Valborup Skov og Valsøllille Sø (Natura 2000-område nr. 146). Områdets sure overdrev vurderes at være truet af stor kvælstoftilførsel.

I en radius af 1000 m fra staldanlægget forekommer 8 moseområder, en eng og ca. 20 små vandhuller omfattet af naturbeskyttelseslovens⁶ § 3.

Det fremgår af den miljøtekniske redegørelse, at produktionen medfører et kvælstofoverskud på ca. 30 tons og et fosforoverskud på ca. 2,4 tons, dvs. et overskud på markniveau på ca. 7 kg P/ha.

Miljøklagenævnet har skønnet, at den eksisterende produktion medfører ammoniakfordampning fra stald, lager og udbringningsarealer på ca. 100-300 kg N/ha/år.

Støj

Kommunen har fastsat vilkår (*vilkår 4.1.*) om støj i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledning nr. 4/1997, jf. nedenfor afsnittet ”Retsgrundlaget”.

Det fremgår af den miljøtekniske redegørelse side 13, at de fastsatte støjgrænser ikke vil kunne overholdes i transportintensive perioder i forbindelse med høsten. Kommunen har som konsekvens heraf i vilkår 4.2. accepteret kortvarige overskridelser af de fastsatte støjvilkår i forbindelse med udbringning af gylle og i høstsæsonen.

Spildevand

I den miljøtekniske redegørelse er det anført på side 15, at ejendommen ikke har nogen tilladelse til udledning af spildevand fra vaskepladsen, og i vilkår 7.1 har kommunen fastsat, at der skal indhentes tilladelse hertil.

Det fremgår af sagens akter, at ejendommens ejer ved ansøgning modtaget den 4. maj 2006 i Vestsjællands Amt har ansøgt om spildevandstilladelse til udledning fra vaskepladsen med udløb i Rendebækken. Ansøgningen er efterfølgende blevet overdraget til Holbæk Kommune, men er ikke færdigbehandlet.

Retsgrundlaget

Sagen skal behandles af nævnet på grundlag af de før 1. januar 2007 gældende regler i miljøbeskyttelsesloven, jf. herved overgangsbestemmelserne i husdyrbruglovens⁷ § 109.

Den omhandlede husdyrproduktion er omfattet af bilag 1, punkt I, 101 i den dagældende godkendelsesbekendtgørelse⁸. Dette listepunkt er (i)-mærket. Det indebærer efter denne bekendtgørelses § 17, at tidligere meddelte godkendelser regelmæssigt og mindst hver 10. år, skal tages op til revurdering og om nødvendigt ajourføres i lyset af den teknologiske udvikling,

⁶ Lovbekendtgørelse nr. 749 af 21. juni 2007 om naturbeskyttelse.

⁷ Lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug.

⁸ Bekendtgørelse nr. 943 af 16. september 2004 om godkendelse af listevirksomhed med senere ændringer.

således at det sikres, at virksomhedens indretning og drift fortsat er baseret på anvendelse af bedste tilgængelige teknik (BAT)

Tilsynsmyndigheden foretager den første regelmæssige revurdering, når der er forløbet 8 år fra det tidspunkt, hvor virksomheden første gang blev godkendt.

Revurderingen er ikke en ny godkendelsehandling, hvilket understreges af, at afgørelser om revurdering træffes som påbud med hjemmel i miljøbeskyttelseslovens § 41. Det følger også heraf, at der ikke er knyttet en ny retsbeskyttelsesperiode til afgørelser om revurdering.

Revurderingen af en (i)-mærket virksomhed skal resultere i en afgørelse, enten om at vilkårene skærpes, hvilket sker ved påbud, eller om at myndigheden ikke finder anledning til at skærpe vilkårene. I denne afgørelse fastsættes samtidig tidspunktet for, hvornår næste revurdering skal finde sted. Tidspunktet fastsættes ud fra en konkret vurdering, men der må ikke gå længere end 10 år mellem hver revision.

Vilkår skal kun meddeles efter en konkret vurdering i den enkelte sag og kun rettes specifikt til virksomheden. Vilkårene skal være præcise og forudsigelige i deres indhold, så virksomheden er i stand til at dokumentere over for tilsynsmyndigheden, at den overholder vilkårene, og således at virksomheden på forhånd kan overskue konsekvensen af vilkårene. Vilkårene skal således kunne håndhæves af tilsynsmyndigheden og klart fastlægge virksomhedens pligter, idet overtrædelse af vilkårene både vil kunne medføre inddragelse af miljøgodkendelsen og eventuelt bødestraf, jf. miljøbeskyttelseslovens § 110, stk. 1, nr. 4. Vilkår, der allerede følger af lovgivningen i øvrigt, bør i øvrigt ikke forekomme i miljøgodkendelsen.

Lugt

Efter miljøbeskyttelseslovens § 41 kan der fastsættes påbud om, at forureningen skal nedbringes, hvis driften af en lovligt bestående virksomhed giver anledning til væsentlig forurening, herunder f.eks. væsentlige lugtgener.

Ved vurderingen af, om der forekommer lugtgener fra husdyrbrug er det praksis at betragte landzonen som landbrugets erhvervsområde, og beboere af boliger i landzone må derfor som udgangspunkt acceptere visse af de ulemper, som kan være forbundet med at være nabo til et landbrug.

Lugtmissionen fra husdyrbrug stammer primært fra produktionsanlæggene. I husdyrgødningsbekendtgørelsen findes derfor i § 6 en række afstandskrav i relation til placering af stalde, møddinger m.v. Mange forhold kan influere på lugtmission fra produktionsanlæg, herunder f.eks. staldindretning, ventilationsanlæggets udformning, belægningsgraden, strøelse, gødningshåndtering, fodring, drikkevandssystemet samt hygiejnen i stalden. For alle husdyrbrug gælder, at lugtmissionen kan begrænses ved at opretholde en god staldhygiejne, og at produktionsforhold og arbejdsgange skal tilrettelægges således, at dannelsen af lugtende stoffer minimeres, jf. Miljøstyrelsens vejledning nr. 4/1997 om godkendelse af husdyrbrug, side 22.

Efter Miljøklagenævnets praksis kan beregninger af lugtgener ske efter metoden i de Vejledende retningslinjer for vurdering af lugt og begrænsning af gener fra stalde, 2. udgave udgivet af FMK (Foreningen af miljømedarbejdere i kommunerne) i 2002. Disse beregninger er således egnede til at indgå i vurderingen af, om der vil blive tale om væsentlige lugtgener ved

en husdyrproduktion. FMK-metodens genekriterier omfatter følgende typer af boligområder eller nabobeboelser:

I = Boligområde i byzone samt sommerhusområde

II = Byzoneområde i øvrigt samt landsby eller landzoneområde med "samlet bebyggelse"

III = Boliger i landzone uden for landsby og uden for "samlet bebyggelse"

FMK-vejledningen opererer endelig med et konsekvensområde. Dette er et område, der er større end geneafstanden. I konsekvensområdet har det erfaringsmæssigt vist sig, at lugt i det væsentlige kan observeres. Uden for konsekvensområdet kan lugt undtagelsesvis være registrerbar, men aldrig til gene.

Ved afgørelser om lugtgener er metoden dog kun vejledende, og beregningerne kan derfor kun udgøre en del af beslutningsgrundlaget, idet der skal foretages en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde. For eksempel er FMK-metoden baseret på, at der i stalden anvendes mekanisk ventilation. Geneafstanden kan endvidere reduceres⁹, hvis husdyrbruget ligger nord (300^0 - 60^0) for nærmeste omkringboende eller forhøjes i modsat fald, jf. Miljøministeriets lugtvejledning 2006 "Faglig rapport vedrørende en ny lugtvejledning for husdyrbrug", side 23.

I det omfang, der ligger boliger inden for de respektive geneafstande, betragtes lugtgenerne som væsentlige. Hvis driften af en lovligt bestående virksomhed giver anledning til væsentlige lugtgener, kan der efter miljøbeskyttelseslovens § 41 fastsættes krav om, at generne skal nedbringes.

Støj

Hvis driften af en lovligt bestående virksomhed giver anledning til væsentlige støjgener, kan der efter miljøbeskyttelseslovens § 41 fastsættes krav om, at støjen skal nedbringes.

Ved fastsættelse af støjvilkår for landbrugsvirksomheder bør der som udgangspunkt anvendes de for områder med blandet bolig- og erhvervsbebyggelse gældende vejledende grænseværdier for støjen ved nærmestliggende enkeltbolig, jf. Miljøstyrelsens Vejledning nr. 14018/1984 om ekstern støj fra virksomheder:

Mandag-fredag	kl. 07.00 - 18.00	55 dB(A)
Lørdag	kl. 07.00 - 14.00	
Mandag-fredag	kl. 18.00 - 22.00	45 dB(A)
Lørdag	kl. 14.00 - 22.00	
Søn- og helligdage	kl. 07.00 - 22.00	
Mandag-fredag	kl. 22.00 - 07.00	40 dB(A)
Lørdag	kl. 22.00 - 07.00	
Søn- og helligdage	kl. 22.00 - 07.00	

Støjvilkårene for landbrugsdrift omfatter al støj fra virksomheden, dvs. også støj fra andet end faste, tekniske installationer. Vilkår om støj skal derfor gælde al støj fra landbrugsdrift på ejendommens bygningsparcel.

Efter praksis bør der fastsættes vilkår om egenkontrol, hvorefter landbrugsvirksomheden gennem målinger og/eller beregninger skal dokumentere, at de fastsatte støjvilkår er overholdt.

⁹ Geneafstanden kan i disse tilfælde reduceres med 5 % i forhold til byzoner, 10 % i forhold til samlet bebyggelse og 20 % for nabobeboelse i landzone.

Sådanne målinger kan dog højst forlanges foretaget en gang årligt, medmindre særlige forhold gør sig gældende. Udgifter til støjmåling/støjberegninger afholdes af virksomheden.

Trafik

Til- og frakørsel indgår i vurderingen af en godkendelsespligtig virksomhed. Ved vurderingen af, om et husdyrbrug giver anledning til forurening eller gene, kan til- og frakørselsforholdene for virksomheden derfor indgå.

Færdsel på offentlig vej er derimod alene reguleret af politiet efter færdselslovens regler. I en godkendelse kan der derfor kun stilles vilkår om anvendelse af bestemte adgangsveje til virksomheden. For virksomhedens egne køretøjer kan der herudover stilles vilkår om, hvilke veje der skal benyttes ved til- eller frakørsel. Endelig kan der stilles krav om, at til- eller frakørsel af foder, gødning mv. kun må ske på bestemte tidspunkter, jf. ovenfor anførte.

Miljøklagenævnets bemærkninger

BAT

Revurderingen af den oprindelige miljøgodkendelse er foretaget efter § 17 i den dagældende godkendelsesbekendtgørelse¹⁰, og kommunen har meddelt vilkårsændringerne som påbud efter miljøbeskyttelseslovens § 41.

Formålet med den "obligatoriske" revurdering af miljøgodkendelsen er at sikre, at godkendelsen ajourføres i lyset af den teknologiske udvikling, således at det sikres, at ejendommens indretning og drift fortsat er baseret på bedste tilgængelige teknik (BAT).

Daværende Tølløse Kommune har imidlertid ikke i forbindelse med revurderingen foretaget den nødvendige vurdering af, om driften af det eksisterende anlæg er baseret på bedste tilgængelige teknik (BAT), sådan som det forudsættes efter godkendelsesbekendtgørelsens § 17, se ovenfor under "Retsgrundlaget."

Efter Miljøklagenævnets opfattelse burde daværende Tølløse Kommune - som oplæg til dialog med ejeren af ejendommen Edelgundegård om en revision af miljøgodkendelsen fra 1989 - have orienteret sig i de oplysninger om bedste tilgængelige teknik (BAT), der på daværende tidspunkt fremgik af Skov- og Naturstyrelsens vejledninger, eventuelle BAT-byggeblade samt BREF-dokumentet for Svine- og fjerkræavl¹¹.

I den miljøtekniske redegørelse på side 16 er følgende anført under overskriften "Valg af bedst tilgængelige teknik":

"Råvareforbrug.

Drikkenipler tjekkes ofte og udskiftes hvis de drypper. Der er evt. mulighed for at skifte til en nippel med opsamling. Foderspild i staldene søges begrænset gennem høj hygiejne og jævnlige tilsyn med foderautomaterne.

Energiforbrug.

Ved renovering og nybyggeri er der løbende søgt anvendt den mest energieffektive teknologi under hensyntagen til driftsøkonomiske forhold. Renholdelse og vedligeholdelse af ventilation, korntørringsanlæg og fodringsanlæg vil holde energiniveauet på et acceptabelt niveau.

¹⁰ Bekendtgørelse nr. 943 af 16. september 2004 om godkendelse af listevirksomhed med senere ændringer.

¹² Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC) Reference document on Best Available Techniques for Intensive Rearing of Poultry and Pigs, July 2003 http://www.mst.dk/NR/rdonlyres/19D0EADE-1E12-452A-9035-EE60F7991925/0/ilf_bref_0703.pdf

Optimering af produktionen.

Ved hyppigt tilsyn, godt staldklima og optimering af fodersammensætningen, optimeres produktionen løbende. Nye forsøgsresultater vil så vidt muligt blive indarbejdet i produktionen."

Denne redegørelse berører alene råvare- og energiforbrug samt optimering af produktionen uden at indeholde en vurdering af de øvrige BAT-teknologier, som kunne være relevante for den pågældende ejendom.

Kommunens afgørelse forholder sig således ikke konkret til BAT inden for områderne:

- foder
- staldindretning
- forbrug af energi
- opbevaring/behandling af gylle samt
- udbringning af gylle.

De berørte forhold vedrørende bl.a. energiforbrug og fodersammensætning er ikke præciseret i form af konkrete vilkår i godkendelsen. Desuden kan de fastsatte vilkår under overskriften "Renere teknologi" (*Vilkår 8 og 9.5*) ikke erstatte den generelle vurdering af virksomhedens muligheder for at anvende BAT, som kommunen burde have foretaget i forbindelse med re-vurderingen. Hertil kommer, at vilkårene 8 og 9.5 i øvrigt er uegnede til at fastsætte præcise rammer for husdyrbrugets fortsatte drift. Ejendommens ejer kan således ikke forudse de om-kostninger, der måtte være forbundet hermed. Miljøklagenævnet ophæver derfor begge vilkår.

Miljøklagenævnet mener derfor ikke, at daværende Tølløse Kommune har foretaget den sags-behandling, som forventes efter godkendelsesbekendtgørelsens § 17, og kommunen har dermed ikke sikret sig, at der er truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og be-grænse forureningen ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik (BAT).

Miljøklagenævnet mener på denne baggrund, at næste "obligatoriske" revurdering skal frem-skyndes, således at kommunen i dialog med ejendommens ejer kan gennemgå ejendommens indretning og drift i lyset af de oplysninger om BAT, der måtte fremgå af BREF-dokumentet for intensiv fjerkræ- og svineproduktion samt Miljøstyrelsens BAT-blade mv. Miljøklage-nævnet bemærker i den forbindelse, at ejendommens ejer ikke har et retskrav på, at revurde-ringen kun foretages hvert 10. år, idet der ikke er knyttet en ny retsbeskyttelse til afgørelsen om revision af den gældende miljøgodkendelse, jf. under afsnittet om "Retsgrundlaget".

Som optakt til den næste revurdering mener nævnet, at Edelgundegårds ejer skal udarbejde en BAT-redegørelse, der som minimum skal indeholde en systematisk gennemgang af virksom-hedens tekniske og økonomiske muligheder for at anvende bedste tilgængelige teknik inden-for staldindretning, foder, forbrug af vand og energi, management, gylleopbevaring/-behandling og gylleudbringning.

Det er i øvrigt Miljøklagenævnets vurdering, at ammoniakfordampningen samt kvælstof- og fosforoverskuddet bør reduceres, i det omfang teknologien er til stede.

Miljøklagenævnet har taget ønsket fra Peter Kjær Knudsen om en forlænget tidsfrist for frem-sendelse af BAT-redegørelsen til efterretning og mener på den baggrund, at ovennævnte BAT- redegørelse bør være Holbæk Kommune i hænde senest 2 år fra Miljøklagenævnets afgørelse, dvs. senest 1. november 2011, hvorefter revurderingen kan påbegyndes.

Holbæk Kommune forventes herefter på baggrund af BAT-redegørelsen at foretage en konkret vurdering af, om der er behov for at supplere miljøgodkendelsen med yderligere vilkår om BAT, og i givet fald at fastsætte vilkår herom. Miljøklagenævnet gør i den forbindelse opmærksom på, at revurderingen af husdyrbruget skal behandles efter husdyrbrugloven, jf. husdyrbruglovens §§ 109, stk. 3 og § 103, stk. 3.

Kommunens afgørelse herom kan påklages til Miljøklagenævnet, jf. husdyrbruglovens § 76.

Lugt

Miljøklagenævnet mener, at lugtgenerne fra svineproduktionen udgør en belastning for beboerne i Tingerup, herunder klagerne, og at lugtgenerne bør nedbringes. Miljøklagenævnet har herved bl.a. lagt vægt på, at den nærmeste naboejendom er beliggende kun ca. 135 m fra lugtmissionens centrum, at en stor del af beboelserne i Tingerup ligger inden for geneafstanden (GK II), samt at det tydeligt fremgår af sagens akter, at en del af disse beboere er mærkbart negativt påvirkede af lugtgenerne.

Bilag 3 til "Vejledning fra Skov- og Naturstyrelsen - Tilladelse og miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug", januar 2007, indeholder en liste over virkemidler til reduktion af ammoniaktab, lugtgener, nitratudvaskning og fosfor. Det fremgår af bilaget, at der både i nye og eksisterende stalde med mekanisk ventilation kan etableres anlæg, som kan reducere lugt fra bl.a. svinestalde med op til 30 pct.

Til brug for kommunens vurdering af mulighederne for at nedbringe lugtgenerne, jf. vilkår 5.1, mener nævnet, at Edelgundegårds ejer bør fremsende en handlingsplan til Holbæk Kommune, der belyser de tekniske og økonomiske muligheder for at reducere lugtbidraget fra stalden med 25 - 30 % svarende til den reduktion, der er mulig ved anvendelse af et eller flere af de virkemidler, der fremgår af ovennævnte liste. Handlingsplanen bør efter nævnets opfattelse fremsendes hurtigst muligt og senest 1 år fra nævnets afgørelse, dvs. inden 1. november 2010. Holbæk fastsætter på baggrund heraf vilkår om lugtreducerende foranstaltninger, herunder fristen for, hvornår vilkåret skal være overholdt.

Denne afgørelse, der træffes med hjemmel i miljøbeskyttelseslovens § 41, kan påklages til Miljøklagenævnet, jf. miljøbeskyttelseslovens § 91.

For så vidt angår klagerens bemærkninger om, at fodring med bl.a. gærdej må være årsag til lugtgener, og at der derfor bør fastsættes vilkår om fjernelse af rå dej fra foderet, skal Miljøklagenævnet bemærke, at der på nuværende tidspunkt ikke foreligger tilstrækkelig viden om, hvorvidt fodring med dej kan være årsag til forøgede lugtgener. Miljøklagenævnet mener derfor ikke, at der er grundlag for at fastsætte vilkår herom.

Miljøklagenævnet finder dog, at der bør stilles vilkår om, at der ikke må hældes dej i gyllebeholderen. Der indsættes nyt *vilkår 2.3.* herom.

Det er anført i den reviderede godkendelses *vilkår nr. 1.1.*, at produktionen omfatter 245,7 DE fordelt på 8600 slagtesvin årligt. Af hensyn til vurderingen af lugtgener er der indsat vilkår om det maksimale antal dyr i stalden ad gangen. I overensstemmelse med ansøgers ønske er der som alternativ hertil indsat vilkår om maksimale antal kg gris på stald ad gangen.. *Vilkår nr. 1.1.* ændres derfor i overensstemmelse hermed.

Lugtgener fra gyllebeholdere forekommer hovedsageligt ved pumpning og omrøring af gyllen. For at mindske gener på tidspunkter, hvor det må forventes, at flest naboer er hjemme, tilføjes til *vilkår 3.2.*, at omrøring samt pumpning af gylle til og fra gyllebeholderen ikke må foretages på lørdage, samt søn- og helligdage.

Den reviderede godkendelse bør endvidere efter nævntes praksis suppleres med vilkår om opretholdelse af god staldhygiejne, herunder at stierne/båse og foderarealernes bund skal holdes tørre, at dyrene skal holdes rene, at støv- og smudsbelægning i stalden skal fjernes, og at fodringssystemet skal holdes rent. Der stilles nyt *vilkår 5.2.* herom. Miljøklagenævnet bemærker, at tilsynsmyndigheden må foretage en konkret vurdering af, om vilkåret er opfyldt, idet det dog bemærkes, at formålet med vilkåret er at reducere lugtgenerne, og at vilkåret derfor skal påses overholdt i det lys.

Støj og trafik

Hvis de af daværende Tølløse Kommune opstillede støjvilkår overholdes, mener Miljøklagenævnet ikke, at virksomheden vil give anledning til væsentlige støjgener for de omboende, jf. ovenfor i afsnittet "Retsgrundlaget".

Der er stillet et særligt vilkår om, at tomgangskørsel ikke er tilladt uden for ejendommen. Der er ikke i miljøbeskyttelsesloven hjemmel til at regulere den offentlige trafik uden for ejendommen, hvorfor denne del af *vilkår 4.2* ophæves. Miljøklagenævnet finder ikke herudover grundlag for at ændre vilkåret.

Miljøklagenævnet har dog efter fast praksis tilføjet et vilkår (*vilkår 4.3*) om, at husdyrbrugets ejer på anmodning af Holbæk Kommune skal lade foretage en måling af støjen, dog højst en gang årligt, og at målingen skal foretages af et laboratorium eller en person, der er akkrediteret til at foretage støjmålinger. Det er naturligvis forudsat, at kommunen inden en eventuel anmodning vurderer konkret, om støjmålingen er påkrævet.

Spildevand

Miljøklagenævnet gør opmærksom på, at der ikke er grundlag for at fastsætte vilkår om indhentelse af andre tilladelser. Kommunen burde i stedet have gjort opmærksom på forholdet i form af en indskærpelse eller påbud efter miljøbeskyttelseslovens § 69. Miljøklagenævnet ophæver derfor den del af *vilkår 7.1*, der vedrører indhentelse af spildevandstilladelse.

Vedrørende *vilkår 7.1* henviser Miljøklagenævnet i øvrigt til det under "Retsgrundlaget" anførte om, at der ikke i en miljøgodkendelse bør indsættes vilkår, som allerede følger af lovgivningen.

Miljøklagenævnets afgørelse

Daværende Tølløse Kommunes afgørelse af 16. august 2005 stadfæstes med følgende ændringer:

Vilkår 1.1. ændres til:

Vilkår 1.1. Der må højst produceres 8.600 slagtesvin (ca. 30 - 102 kg) pr. år, svarende til 245,7 dyreenheder. Der må højst være 2.168 svin eller 143.088 kg gris ad gangen i staldene.

Der indsættes som nyt vilkår 1.3:

Vilkår 1.3. Virksomheden skal med henblik på næste regelmæssige revurdering, der fastsættes til 2012, udarbejde en redegørelse, der som minimum skal indeholde en systematisk gennemgang af virksomhedens muligheder for at anvende bedste anvendelige teknik indenfor staldindretning, foder, management, forbrug af vand og energi, gylleopbevaring/-behandling samt gylleudbringning. Redegørelsen skal være Holbæk Kommune i hænde inden 1. november 2011.

Virksomheden skal desuden senest 1. november 2010 fremsende en handlingsplan til Holbæk Kommune, der belyser de tekniske og økonomiske muligheder for at reducere lugtgenerne fra produktionen med 25-30 %. Holbæk Kommune fastsætter på baggrund heraf vilkår om lugtreducerende foranstaltninger.

Der stilles som nyt vilkår 2.3:

Vilkår 2.3. Der må ikke hældes dej i gyllebeholderen.

Vilkår 3.2. ændres til:

Vilkår 3.2. Omrøring af gyllen må først startes umiddelbart før overførsel til trykslange og -ledning påbegyndes.

Omrøring samt pumpning af gylle til og fra gyllebeholderen må ikke foretages på lørdage samt søn- og helligdage.

Vilkår 4.2 ændres til:

Vilkår 4.2. Transport til og fra ejendommen skal som hovedregel foregå på hverdage mellem kl. 7 og kl. 18.

Afhentning af slagtesvin kan foregå 1 gang om ugen uden for dette tidsrum.

I de transportintensive perioder i forbindelse med udbringning af gylle og i højsæsonen kan kortvarigt accepteres en større støjbelastning end de oven for fastsatte støjvilkår.

Der stilles som nyt vilkår 4.3:

Vilkår 4.3. Tilsynsmyndigheden kan bestemme, at virksomheden skal dokumentere, at grænseværdierne for støj er overholdt, dog højst 1 gang årligt. Dokumentation skal sendes til tilsynsmyndigheden sammen med oplysninger om driftsforholdene under målingen/beregningen. Målingerne/beregningerne skal udføres og rapporteres som "Miljømåling – ekstern støj" af en enhed, som er optaget på Miljøstyrelsens liste over godkendte laboratorier. Virksomhedens støj skal dokumenteres ved måling og beregning efter gældende vejledninger fra

Miljøstyrelsen, p.t. nr. 6/1984 om Måling af ekstern støj og nr. 5/1993 om Beregning af ekstern støj fra virksomheder.

Der stilles som nyt vilkår 5.2:

Vilkår 5.2. Der skal til stadighed opretholdes en god staldhygiejne, herunder sikres, at stierne/båsene og foderarealernes bund holdes tørre, at dyrene er rene, at støv- og smudsbelægning i stalden fjernes, og at fodringsanlægget holdes rent.

Vilkår 7.1 ændres til:

Vilkår 7.1. Vask af maskiner og markredskaber skal foregå på vaskepladsen.

Vilkår 8 og 9.5 ophæves.

Miljøklagenævnet fastsætter samtidig, at næste regelmæssige revurdering skal finde sted i 2012.

P.N.V.

Susanne Mieth Andersen

Denne afgørelse er sendt med brev til:

- Hanne Uldal, Tingerupvej 23, 4330 Hvalsø
- Margit Laursen, Tingerupvej 19, 4330 Hvalsø
- Margrethe Straarup, Tingerupvej 21, 4330 Hvalsø
- Peter Kjær Knudsen, Edelgundegårdsvej 6, 4330 Hvalsø

Og med e-mail til:

- Landboforeningen Gefion, Att.: Miljøkonsulent Piil Krogsgaard: pk@Gefion.nu
- Patriotisk Selskab, Att.: Chefkonsulent Søren S. Thomsen: sst@patriotisk.dk
- Holbæk Kommune: post@holb.dk